

Alicja Żelasko

Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 1

w Nowym Sączu

Niepubliczne Przedszkole „Jaś i Małgosia”

w Nowym Sączu

Dojrzałość emocjonalno-społeczna jako istotny aspekt gotowości do pisania dzieci sześćioletnich

Streszczenie

Artykuł został poświęcony scharakteryzowaniu dojrzałości emocjonalno-społecznej sześciolatków w kontekście kształtowania gotowości do pisania. Jest to ważny obszar osiągania zdolności do kreślenia znaków graficznych, gdyż umożliwia dziecku rozwijanie samodzielności, wytrwałości i zdobywania umiejętności, panowania nad emocjami. Buduje również motywację do podejmowania i kończenia zadań. Ponadto kształtuje zainteresowanie procesem pisania, pomagając dziecku zrozumieć, że stanowi ono ważną formę komunikacji. Przedstawiono i omówiono wyniki badań własnych dotyczących tego obszaru. Przedmiot badań jest dojrzałość społeczno-emocjonalna dzieci 6-letnich w zróżnicowaniu na ich płeć i miejsce zamieszkania. Celem badań jest opisanie umiejętności dzieci 6-letnich w zakresie dojrzałości społeczno-emocjonalnej z uwzględnieniem płci oraz miejsca zamieszkania badanych dzieci. Problem badawczy sformułowano następująco: *Jak w opinii nauczycieli postrzegane są umiejętności dzieci 6-letnich, będących pod ich opieką, z zakresu dojrzałości społeczno-emocjonalnej z uwzględnieniem płci i miejsca zamieszkania?* Przeprowadzono sondaż diagnostyczny techniką wywiadu z pięcioma nauczycielkami wychowania przedszkolnego. Dwie z nich pracują w przedszkolach umiejscowionych na terenach miejskich, trzy w placówkach znajdujących się na wsiach. Na podstawie analiz stwierdzono, że 80% dzieci uczęszczających do przedszkoli, w których realizowane były badania, wykazuje wysoki poziom dojrzałości emocjonalno-społecznej. Różnice między dziewczętami a chłopcami nie były duże prócz dwóch umiejętności: panowania nad emocjami i kończenia rozpoczętych zadań, w których dziewczynki uzyskały lepsze wyniki. Nie odnotowano także znaczących różnic ze względu na miejsce zamieszkania badanych.

Słowa kluczowe: 6-latki, przedszkole, szkoła, nauka pisania, dojrzałość emocjonalna, terapia zajęciowa

Emotional and Social Maturity as a Significant Aspect of Writing Readiness in Six-year-old children

Abstract

The article is devoted to characterizing the emotional and social maturity of six-year-old children in the context of developing writing readiness. This area is an important component of achieving preparedness and the ability to regulate emotions. It also fosters motivation to undertake and complete tasks. Furthermore, it shapes interest in the writing process, helping the child understand that writing constitutes an important form of communication. The article presents and discusses the results of the author's own research concerning this area. The focus of the present study is the socio-emotional maturity of six-year-old children examined with

regard to their gender and place of residence. The objective of the study is to provide a detailed description of the socio-emotional competencies of six-year-old children, taking into account the influence of gender and place of residence. The research question guiding this investigation is formulated as follows: *How do teachers perceive the socio-emotional competencies of six-year-old children under their care, with respect to children's gender and place of residence?* A diagnostic survey was conducted using an interview technique with five preschool teachers. Two of them work in urban kindergartens, while three are employed in rural institutions. Based on the analysis, it was found that 80% of the children attending the preschools where the study was conducted demonstrated a high level of emotional and social maturity. Differences between girls and boys were not statistically significant, except for two skills – emotional self-control and task completion – in which the girls achieved better results. No significant differences were observed with regard to the participants' place of residence.

Keywords: 6-year-olds, nursery school, school, learning to write, emotional maturity, occupational therapy

Wprowadzenie

Przejście z przedszkola do szkoły stanowi dla dziecka dużą zmianę, wymagającą przystosowania się do nowych warunków, zasad i norm. Sześcioletek powinien być gotowy na wyzwania związane z przebywaniem w nowym otoczeniu. Prawidłowo ukształtowana gotowość szkolna ułatwia uczniowi funkcjonowanie w nowym środowisku. Szczególnie ważnym jej elementem jest przygotowanie do nauki pisania. Wczesne rozwijanie zdolności, będących podstawą kreślenia znaków graficznych, warunkuje odniesienie sukcesu dzieci w nauce kreślenia liter. Na wstępie należy zaznaczyć, że na rozwój gotowości do umiejętności pisania, oprócz percepcji wzrokowej, sprawności manualnej, zdolności grafomotorycznych czy dojrzałości ruchowej, istotny wpływ ma dojrzałość emocjonalno-społeczna. Celem artykułu jest omówienie istoty dojrzałości emocjonalno-społecznej jako ważnego aspektu gotowości do pisania, a także zaprezentowanie wyników badań własnych w tym zakresie.

W pierwszej kolejności należy przybliżyć ogólne definicje gotowości szkolnej, ze szczególnym uwzględnieniem dojrzałości emocjonalno-społecznej jako determinantu wpływającego na kształtowanie umiejętności pisania. Bazując na terminach zawartych w *Wielkim słowniku języka polskiego* (Dubisz, 2018), a także w *Nowym słowniku pedagogicznym* (Okoń, 2004), można stwierdzić, że gotowość szkolna bywa utożsamiana z dojrzałością szkolną. Oznacza ona osiągnięcie odpowiedniego poziomu rozwoju emocjonalnego i społecznego, a także umysłowego i fizycznego, który umożliwia dziecku opanowanie umiejętności szkolnych. W literaturze przedmiotu eksplikacje te nie są traktowane jako synonimiczne. Dojrzałość szkolna to moment, w którym dziecko staje się wrażliwe na wpływ czynników zewnętrznych, mogących kształtować kierunek i tempo jego rozwoju (Wilgocka-Okoń, 2002). Z kolei gotowość szkolna wiąże się z możliwością kształtowania cech dziecka sprzyjających osiągnięciu tej dojrzałości oraz umożliwiającymi adaptację do wymagań szkoły (Michalak i Misiorna, 2006). Według Anny Brzezińskiej (2002) i Mirosława Babiarza (2004) gotowość szkolna jest wynikiem współdziałania dziecka i dorosłych oraz korelacji

cech dziecka z właściwościami szkoły. Na podstawie powyższych rozważań można stwierdzić, że odpowiednio ukształtowana dojrzałość emocjonalno-społeczna pozwala sześciolatkom w pełni wykorzystać możliwości rozwojowe wynikające z interakcji z dorosłymi i otoczeniem szkolnym.

Jednym z istotnych aspektów ogólnej gotowości szkolnej pozostaje przygotowanie do nauki pisania, wymagającej odpowiednio rozwiniętej dojrzałości emocjonalno-społecznej. Anna Brzezińska (1987; za: Rocławska-Daniluk, 2017) określa gotowość do pisania jako etap rozwoju dziecka będący efektem dojrzwania i dotychczasowej edukacji (głównie w rodzinie). Sprawia on, że dziecko staje się wrażliwe na sygnały i ich znaczenie w komunikacji międzyludzkiej oraz gotowe jest do korzystania ze wskazówek otoczenia w celu opanowania tej umiejętności. Łączy ona ze sobą trzy obszary rozwoju: a) poznawczy, b) psychomotoryczny i c) emocjonalno-społeczny (Kopik, 2019). Gotowość emocjonalno-społeczna pozostaje ważna, gdyż umożliwia rozwijanie u dziecka zainteresowania procesem pisania i czytania. Ponadto pozwala na zrozumienie, że stanowią one istotne formy komunikacji. Równocześnie sprzyja kształtowaniu wytrwałości i konsekwencji w działaniu oraz umiejętności radzenia sobie z pojawiającymi się trudnościami (Rocławska-Daniluk, 2017). Jak widać, gotowość do pisania jest procesem złożonym, obejmującym zarówno sferę poznawczą i psychomotoryczną, jak i emocjonalno-społeczną. Omówiony powyżej obszar odgrywa znaczącą rolę w motywowaniu dziecka do podejmowania wysiłku związanego z nauką kreślenia liter, rozwijaniu zainteresowania językiem, a także kształtowaniu pozytywnego nastawienia do wypełniania nowych zadań.

Z racji poruszanego tematu ważne wydaje się zaprezentowanie umiejętności wskazujących na osiągnięcie przez dziecko stanu gotowości do podjęcia nauki pisania z zakresu obszaru emocjonalnego i społecznego, zawartych w podstawie programowej wychowania przedszkolnego (Dz.U. 2017 poz. 356, z późn. zm.). Sprawnościami zaliczanymi do tych aspektów, a dodatkowo pozwalającymi na kształtowanie przygotowania do pisania są:

- rozpoznanie i określanie podstawowych uczuć i próba radzenia sobie z nimi;
- wykazywanie szacunku dla swoich i cudzych emocji;
- poszukiwanie wsparcia w trudnych sytuacjach emocjonalnych, stosowanie własnych sposobów przy pomocy dorosłych lub rówieśników;
- zrozumienie, że nie wszystkie emocje wymagają natychmiastowej reakcji, kontrolowanie negatywnych uczuć (Dz.U. 2017 poz. 356, z późn. zm.).

Na podstawie podanych zdolności daje się stwierdzić, że umiejętność pisania wymaga od dziecka kompleksowego zestawu sprawności i kompetencji. Umiejętność radzenia sobie z emocjami, rozpoznawanie ich u siebie i innych, a także zdolność do kontrolowania negatywnych uczuć są ważne dla skutecznego kształtowania zdolności kreślenia liter.

W następnej kolejności warto przedstawić sprawności wskazujące na osiągnięcie gotowości do pisania w obszarze emocjonalno-społecznym. Odgrywają one rolę wskaźników informujących o tym, czy dane dziecko jest gotowe do rozpoczęcia edukacji wczesnoszkolnej. Aktywności dotyczące sfery emocjonalno-społecznej

dotyczą przede wszystkim gotowości emocjonalno-motywacyjnej, dzięki której dziecko nabywa samodzielności i zaradności. Przedszkolak gotowy do nauki pisania musi się wykazywać odpowiednim zachowaniem, co ma też znaczący wpływ na jego przyszły sukces szkolny. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na następujące kwestie: a) bezproblemowe rozstawianie się z rodzicem, b) determinację w kończeniu rozpoczętych zadań, c) otwartość w nawiązywaniu relacji z rówieśnikami, a także d) zdolność do panowania nad emocjami (Borowicz-Pustówka, 2021).

Przedstawione wskaźniki osiągnięcia gotowości do pisania dotyczące dojrzałości emocjonalno-społecznej wskazują na to, że przed nauką tej ważnej zdolności potrzeba szeregu zadań i ćwiczeń pozwalających na jej uzyskanie. Należy również zaznaczyć, że rozwój emocjonalno-społeczny sześciolatków w naturalny sposób wspiera doskonalenie wyżej przedstawionych umiejętności i kompetencji wpływających na kształtowanie gotowości do pisania. Dojrzałość w tej dziedzinie sprowadza się do umiejętności rozpoznawania i nazywania uczuć oraz radzenia sobie zarówno z własnymi emocjami, jak i emocjami innych. Dodatkowo obejmuje zdolności do kontrolowania i dostosowywania swoich impulsów do przyjętych norm społecznych (Skarbek i Wrońska, 2017).

W tym okresie życia ważne bywa podtrzymywanie ciekawości i motywacji sześciolatków w poznawaniu nowych sprawności. Dzieci sześciolatnie darzą autorytetem nauczyciela przedszkolnego w takim samym stopniu jak rodziców. Z tego powodu opinia nauczyciela jest dla dziecka bardzo ważna. Sześciolatek wykazuje już znacznie większą stabilność emocjonalną, odznacza się też zdolnością do empatii, co oznacza możliwość współodczuwania i patrzenia na świat z perspektywy innych osób. Sześciolatnie dziecko potrafi rozpoznawać swoje własne emocje oraz zauważać stany emocjonalne innych, dostosowując zachowanie w zależności od nich. W kontekście nauki pisania ważna pozostaje umiejętność słuchania i wykonywania poleceń, a także większa równowaga emocjonalna (Jagła, 2013).

Na podstawie powyższych rozważań można stwierdzić, że rozwój emocjonalno-społeczny dzieci sześciolatków odgrywa ważną rolę w procesie kształtowania gotowości do pisania. Zrozumienie istoty procesu przemian u sześciolatków ma znaczenie dla wszystkich, którzy pracują na rzecz rozwoju dzieci. Należy jednak pamiętać o tym, że mimo wspólnych cech rozwojowych każde dziecko jest inne i niepowtarzalne, dlatego wymaga indywidualnego podejścia.

Warto również wspomnieć o trudnościach dzieci sześciolatków w osiąganiu gotowości do pisania, związanych z zaburzeniami sfery emocjonalno-społecznej. Mimo że kreślenie znaków graficznych to podstawowy sposób komunikacji, wiele dzieci doświadcza trudności w nabywaniu tej sprawności. Zrozumienie tych problemów pozwala na skuteczne dostosowanie metod nauczania do indywidualnych potrzeb każdego dziecka. Występowanie trudności u dzieci związane bywa z zaburzonym bądź opóźnionym rozwojem. Problemy w osiąganiu gotowości w zakresie pisania pojawiają się również w sferze emocjonalno-społecznej (Watoła, 2006). Trudności w tym obszarze wiążą się z ewolucją emocjonalną i społeczną. To równie ważny krąg warunkujący postępy w procesie nauki posługiwania się pismem. Wymieńmy zachowania, które świadczą o problemach w tym zakresie:

- nieopanowywanie negatywnych i pozytywnych emocji;
- niedopasowanie reakcji do danego zdarzenia;
- stawianie oporu w sytuacjach wymagających podporządkowania się panującym zasadom;
- brak chęci do uczestnictwa w zabawach zbiorowych (Brejnak, 2006).

Przedstawione trudności mają bezpośredni wpływ na utrudnione kształtowanie zdolności posługiwania się pismem. Zaburzenia strefy emocjonalnej czy społecznej stanowią przyczynę problemów w osiągnięciu gotowości szkolnej.

Podsumowując tę część rozważań, należy stwierdzić, że dzieciom, które zmagają się z tego rodzaju problemami, powinno zostać zapewnione indywidualne podejście oraz specjalistyczna opieka, uwzględniająca ich potrzeby i możliwości. Terapia zajęciowa i dostosowane ćwiczenia mogą znacząco wspomóc proces nauki pisania. Poprzez cierpliwość, wsparcie ze strony rodziny, nauczycieli oraz terapeutów dzieci te będą miały szansę osiągnąć gotowość w zakresie umiejętności pisania i rozwijać się w pełni zgodnie z własnymi zdolnościami. Każde dziecko zasługuje na szansę na sukces zgodnie ze swoim potencjałem niezależnie od ewentualnych trudności, z którymi się zmagają.

1. Metodologia badań własnych

Ta część artykułu poświęcona została zaprezentowaniu koncepcji badań pedagogicznych. Ich przedmiotem jest dojrzałość społeczno-emocjonalna dzieci 6-letnich w zróżnicowaniu na ich płeć i miejsce zamieszkania. Celem badań pozostaje opisanie umiejętności dzieci 6-letnich w zakresie dojrzałości społeczno-emocjonalnej z uwzględnieniem ich płci oraz miejsca zamieszkania. Problem badawczy, który został sformułowany na potrzeby tej pracy, brzmiał następująco: *Jak w opinii nauczycieli postrzegane są umiejętności dzieci sześciolletnich, będących pod ich opieką, z zakresu dojrzałości społeczno-emocjonalnej z uwzględnieniem płci i miejsca zamieszkania?*

Na potrzeby badań dotyczących dojrzałości-emocjonalnej dzieci sześciolletnich w kontekście kształtowania gotowości do pisania zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki wywiadu (Łobocki, 2011). Narzędzie, które wykorzystano do zebrania potrzebnych danych, to kwestionariusz wywiadu dla nauczycieli opracowany przez Monikę Borowicz-Pustówkę (2021). Służy on ocenie następujących umiejętności: rozstania się z rodzicami, wytrwałości w dążeniu do celu, nawiązywania kontaktów z rówieśnikami, kontrolowania emocji (Borowicz-Pustówka, 2021).

Wynik ocenia się na podstawie stwierdzeń „tak” lub „nie”. Jeśli nauczyciel w większości przypadków wskazuje na odpowiedź twierdzącą, oznacza to prawidłowy rozwój dzieci sześciolletnich. W przypadku przeważających odpowiedzi „nie” niewykluczone, że dziecko może wymagać dodatkowego wsparcia w rozwijaniu określonych umiejętności przed rozpoczęciem nauki w szkole (Borowicz-Pustówka, 2021). Kolejna istotna kwestia to charakterystyka grupy badawczej i terenu badań. Na potrzeby badań przeprowadzono wywiady dotyczące dojrzałości społeczno-emocjonalnej

z pięcioma nauczycielkami wychowania przedszkolnego, pracującymi w następujących placówkach:

- Niepublicznym Przedszkolu „Jaś i Małgosia” w Nowym Sączu,
- Niepublicznym Przedszkolu „Wesołe Skrzaty” w Nowym Sączu,
- Oddziale Przedszkolnym w Szkole Podstawowej im. Św. Jadwigi Królowej Polski w Długołęce-Świerkli,
- Oddziale Przedszkolnym w Szkole Podstawowej im. Ojca Świętego Jana Pawła II w Brzeźnej-Litaczu,
- Oddziale Przedszkolnym w Szkole Podstawowej im. Jana II Sobieskiego w Brzeźnej.

Staż pracy wyżej wymienionych badanych został przedstawiony w Tabeli 1. Należy dodać, że każda z nauczycielek pozostaje osobą doświadczoną w zawodzie, co jest ważne ze względu na przeprowadzone badania. Dwie z badanych mają ponaddziesięcioletnią praktykę, a trzy ponaddwudziestoletnią.

Tabela 1. Staż pracy badanych nauczycieli

Placówka	Liczba badanych nauczycieli	Staż pracy badanych nauczycieli
Niepubliczne Przedszkole „Jaś i Małgosia” w Nowym Sączu	1	12
Niepubliczne Przedszkole „Wesołe Skrzaty” w Nowym Sączu	1	23
Szkoła Podstawowa im. Św. Jadwigi Królowej Polski w Długołęce-Świerkli	1	14
Szkoła Podstawowa im. Ojca Świętego Jana Pawła II w Brzeźnej-Litaczu	1	21
Szkoła Podstawowa im. Jana III Sobieskiego w Brzeźnej.	1	29

Źródło: opracowanie własne

Nauczycielki udzielały odpowiedzi na podstawie obserwacji dzieci 6-letnich w oddziałach, w których prowadziły zajęcia. Obserwowały 50 dziewczynek i 50 chłopców, z tego połowa z nich pochodziła z miasta, a połowa ze wsi. Szczegółowa charakterystyka obserwowanych dzieci została przedstawiona w Tabeli 2.

Badania w Niepublicznym Przedszkolu „Jaś i Małgosia” i w Oddziale Przedszkolnym w Szkole Podstawowej im. Św. Jadwigi Królowej Polski w Długołęce-Świerkli odbyły się we wrześniu 2024 roku, a w Niepublicznym Przedszkolu „Wesołe Skrzaty” w Nowym Sączu i w Oddziale Przedszkolnym w Szkole Podstawowej im. Ojca Św. Jana Pawła II w Brzeźnej-Litaczu w październiku 2024 roku. Po zrealizowaniu badań nastąpiła analiza zebranych danych. Ostatnim etapem było sformułowanie wniosków.

Tabela 2. Charakterystyka obserwowanych przez nauczycielki dzieci 6-letnich z podziałem na płeć i placówkę, do której uczęszczają

Nazwa placówki	Płeć badanych dzieci		Razem
	dziewczynki	chłopcy	
Niepubliczne Przedszkole „Jaś i Małgosia” w Nowym Sączu (miasto)	12	13	25
Niepubliczne Przedszkole „Wesołe Skrzaty” w Nowym Sączu (miasto)	13	12	25
Szkoła Podstawowa im. Św. Jadwigi Królowej Polski w Długolęce-Świerkli (wieś)	10	9	19
Szkoła Podstawowa im. Ojca Świętego Jana Pawła II w Brzeźnej-Litaczu (wieś)	3	6	9
Szkoła Podstawowa im. Jana III Sobieskiego w Brzeźnej (wieś)	11	12	23
Razem	50	50	100

Źródło: opracowanie własne

2. Analiza i interpretacja wyników badań własnych

Tę część artykułu poświęci się opisowi, analizie i interpretacji wyników zrealizowanych badań dotyczących gotowości do pisania dzieci sześciolletnich z zakresu dojrzałości emocjonalno-społecznej. Zostaną również tutaj przedstawione różnice w umiejętnościach dzieci ze względu na płeć i miejsca ich zamieszkania. Ponadto wyróżniono mocne i słabsze obszary funkcjonowania badanych. Porównano wyniki badań własnych i innych badań dotyczących tego samego zakresu. Do wykonania badań dotyczących dojrzałości społeczno-emocjonalnej dzieci 6-letnich wykorzystano kwestionariusz wywiadu dla nauczycieli autorstwa Moniki Borowicz-Pustówki.

Nauczycielom wychowania przedszkolnego zostały zadane cztery pytania odnoszące się do zdolności dzieci z obszaru rozwoju społecznego i emocjonalnego. Umiejętności z tego zakresu mają wpływ na kształtowanie sprawności kreślenia znaków graficznych. Dane uzyskane na podstawie odpowiedzi nauczycieli zostały przedstawione w Tabeli 3.

Tabela 3. Charakterystyka umiejętności dzieci 6-letnich na podstawie wywiadu z nauczycielami wychowania przedszkolnego z zakresu dojrzałości społeczno-emocjonalnej z podziałem na płeć i miejsce zamieszkania

Pytanie skierowane do nauczyciela wychowania przedszkolnego	Płeć badanych dzieci				Miejsce zamieszkania badanych dzieci			
	dziewczynki (N = 50)		chłopcy (N = 50)		wieś (N = 50)		miasto (N = 50)	
	tak	nie	tak	nie	tak	nie	tak	nie
Czy dziecko chętnie, bez problemu rozstaje się z rodzicem po wejściu do przedszkola?	44	6	45	5	44	6	45	5
Czy dziecko rozpoczęte zadania doprowadza do końca, np. czy kończy rysunek?	47	3	39	11	41	9	45	5
Czy dziecko chętnie nawiązuje kontakty z rówieśnikami?	48	2	46	4	45	5	48	2
Czy dziecko potrafi panować nad emocjami?	44	6	37	13	40	10	41	9

Źródło: opracowanie własne

Pierwsze zagadnienie dotyczyło bezproblemowego rozstawiania się z opiekunami po wejściu do placówki przedszkolnej. Bazując na informacjach zebranych od pań nauczających w przedszkolu, stwierdzono, że 44 dziewczęta i 45 chłopców nie ma trudności w rozłące z rodzicem. Wskazuje to na podobny poziom samodzielności zarówno u sześciolatków płci żeńskiej, jak i męskiej. Pod względem miejsca zamieszkania również nie zanotowano znaczących różnic, ponieważ 44 dzieci zamieszkujących wieś i 45 badanych wychowujących się z terenu miejskiego bez trudności rozstaje się z rodzicami po wejściu do przedszkola. Oznacza to, że większość dzieci wykazuje się dojrzałością emocjonalną w tym obszarze.

Drugie pytanie obejmowało zdolność do kończenia aktywności bądź zadań, które zostały rozpoczęte przez dzieci. Według opinii nauczycieli wychowania przedszkolnego można zauważać istotne różnice w tejże umiejętności ze względu na płeć. Rozbieżność pomiędzy dziewczętami (47) a chłopcami (39) wynosi 18% na korzyść pierwszych. Może to wskazywać na fakt, że obserwowane dziewczęta charakteryzują się większą cierpliwością i wytrwałością w podejmowanych działaniach. Mniejsze rozbieżności w tym aspekcie zauważono pod względem miejsca zamieszkania. Na podstawie odpowiedzi nauczycielek można zauważyć lekką przewagę dzieci mieszkających w mieście (45) nad sześciolatkami wychowującymi się w środowisku wiejskim (41). Różnica ta wynosi 8 %, czyli widać, że nie jest wielka.

Kolejna kwestia odnosiła się do otwartości na nawiązywanie znajomości z innymi dziećmi. Bazując na opinii respondentów, stwierdzono, że 48 dziewcząt i 46 chłopców aktywnie buduje relacje z innymi sześciolatkami. Świadczy to o ogólnym wysokim poziomie otwartości na interakcje społeczne. Podobnie mało znaczące różnice

zaobserwowano pod względem miejsca zamieszkania badanych, ponieważ 48 dzieci mieszkających na terenach miejskich i o 3 mniej zamieszkujących wieś wykazuje entuzjastyczne podejście do innych dzieci w grupie przedszkolnej. Zebrane opinie od nauczycieli pokazują, że nie ma w omawianym zakresie dużych różnic pomiędzy dziewczynkami i chłopcami, a także dziećmi pochodzącymi ze wsi i z miasta.

Ostatni aspekt tyczył się umiejętności panowania nad emocjami. Po analizie wywiadów przeprowadzonych z osobami nauczającymi w placówkach przedszkolnych zauważono, że dziewczęta (44) częściej potrafią kontrolować emocje niż chłopcy (37). Może to oznaczać większą gotowość do samokontroli przedstawicieli płci żeńskiej. Za to niewielką różnicę, tylko 2%, zanotowano pomiędzy dziećmi z terenów miejskich (41) w porównaniu z sześciolatkami wychowującymi się na wsi (40). Wiadać zatem, że w przypadku kontrolowania emocji obserwowane dziewczęta wypadły lepiej niż chłopcy, nie ma zaś różnic, jeśli brać pod uwagę miejsce wychowania dzieci.

Podsumowując, można stwierdzić, że ponad 80% badanych dzieci prezentuje wysoki poziom dojrzałości emocjonalno-społecznej. Nie zauważono istotnych różnic wynikających z płci obserwowanych dzieci w umiejętnościach dotyczących dojrzałości społeczno-emocjonalnej prócz dwóch sprawności. Jedna z nich dotyczy umiejętności kończenia rozpoczętych zadań, a druga sprawność odnosi się do zdolności panowania nad emocjami. W obu przypadkach stwierdzono, że dziewczęta osiągały lepsze wyniki. Pod względem miejsca zamieszkania rozbieżności były niewielkie.

Zgromadzone dane można zestawzić z ogólnopolskimi badaniami przeprowadzonymi przez Aldonę Kopik wraz z pracownikami Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach. Cel badań stanowiło określenie poziomu gotowości szkolnej sześciolatków. Zostały uwzględnione rozbieżności w zdolnościach pod względem płci, terenu zamieszkania, jak i rodzaju placówki przedszkolnej. Jednym z aspektów poddanych badaniom była dojrzałość emocjonalno-społeczna dzieci. W ogólnopolskich badaniach stwierdzono, że przeciętnie od 80 do 90% sześciolatków wykazuje wysoki poziom zachowań społecznych i reakcji emocjonalnych. Jednoznacznie zauważono, że jedynym czynnikiem różnicującym umiejętności dzieci z zakresu obszaru społecznego i emocjonalnego jest płeć. Ustalono, że dziewczęta charakteryzują się wyższą dojrzałością w tym aspekcie (Kopik, 2019). W badaniach własnych nie stwierdzono znaczących rozbieżności ze względu na płeć bądź miejsce zamieszkania prócz dwóch zdolności, w których dziewczęta wykazały się wyższym poziomem umiejętności. Sprawności te dotyczyły panowania nad emocjami i kończenia rozpoczętych aktywności.

Podsumowanie

Bazując na informacjach zebranych od nauczycielek w przedszkolu, stwierdzono, że ponad 80% dzieci charakteryzuje się wysokim poziomem dojrzałości społeczno-emocjonalnej. Różnice ze względu na płeć badanych nie były duże prócz dwóch zdolności. Dotyczyły one sprawności panowania nad emocjami oraz kończenia roz-

początkach aktywności. W obu przypadkach dziewczęta otrzymały lepsze wyniki. Uznano za to, że dysproporcje pomiędzy umiejętnościami dzieci wychowujących się na wsi a badanymi mieszkającymi w mieście nie są znaczące.

Na podstawie przeprowadzonych analiz należy sformułować wniosek, że częściej przedstawicielki płci żeńskiej wykazują się lepszymi zdolnościami w większości aspektów dojrzałości emocjonalno-społecznej. Badania obejmujące niewielką próbę nie pozwalają na wyciągnięcie uogólnień, ale jednak daje się zauważyć, że dziewczęta posiadają na ogół mniejsze trudności w omawianych aktywnościach. Nie można również jednoznacznie stwierdzić, że istnieją różnice pomiędzy obserwowanymi dziećmi, jeśli brać pod uwagę ich miejsce zamieszkania.

Warto jednak zwrócić uwagę na to, że 20% z obserwowanych dzieci, według opinii nauczycielek, ma jeszcze trudności emocjonalne. Zwłaszcza umiejętność kończenia rozpoczętych zadań odgrywa znaczącą rolę w procesie uczenia się, stąd dzieci te będą wymagały wsparcia zarówno ze strony nauczycieli, jak i rodziców, aby jak najlepiej przygotować je do rozpoczęcia nauki w klasie pierwszej szkoły podstawowej. Badania przeprowadzono we wrześniu i październiku, a zatem istnieje jeszcze szansa, że przynajmniej część z obserwowanych dzieci dojrzej emocjonalnie w ciągu kilku miesięcy, które spędzą w oddziale przedszkolnym.

Alicja Żelasko

Autorka jest absolwentką kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna w Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu, gdzie obroniła pracę dyplomową z wyróżnieniem. Nauczycielka wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej, a także języka angielskiego. Obecnie pracuje w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 1 w Nowym Sączu oraz w Niepublicznym Przedszkolu „Jaś i Małgosia” w Nowym Sączu

Bibliografia

- Babiarz, M., Szumilas, E. (2004). Zdrowotne uwarunkowania gotowości edukacyjnej dzieci siedmioletnich rozpoczynających naukę szkolną. W: B. Kaja (red.), *Wspomaganie rozwoju. Psychostymulacja. Psychokorekcja* (s. 36-42). Bydgoszcz: Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy.
- Brejnak, W. (2006). *Czy Twój przedszkolak dojrzał do nauki?* Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL.
- Brzezińska, A. (1987). *Gotowość dzieci w wieku przedszkolnym do czytania i pisanie*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Brzezińska, A. (2002). Współczesne ujęcie gotowości szkolnej. *Biuletyn Informacyjny PTD*, 23, 8-12.
- Dubisz, S. (red.). (2018). *Wielki słownik języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Jagła, A. (2013). *Gotowość szkolna sześciolatka. Życie Szkoły*, 7 (748), 4-6.
- Kopik, A. (2019). *Konteksty poznawczej gotowości szkolnej dzieci: pół wieku*. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej.

- Łobocki, M. (2011). *Metody i techniki badań pedagogicznych*. Kraków: Impuls.
- Michalak, E., Misiorna, R. (2006). *Konteksty gotowości szkolnej*. Warszawa: CMPP.
- Okoń, W. (2004). *Nowy słownik pedagogiczny*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Rocławska-Daniluk, M. (2017). *Czytanie i pisanie. Metodyka zajęć korekcyjno-wyrównawczych*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. poz. 356, z późn. zm.)
- Rubacha, K. (2008). *Metodologia badań nad edukacją*. Warszawa: WAiP.
- Skarbek, K., Wrońska, I. (2017). *Diagnoza i wspomaganie rozwoju psychoruchowego dziecka w wieku przedszkolnym*. Kraków: Centrum Edukacyjne Bliżej Przedszkola.
- Watoła, A. (2006). *Komputerowe wspomaganie procesu kształtowania gotowości szkolnej dzieci sześciolletnich*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Wigłocka-Okoń, B. (2003). *Gotowość szkolna dzieci sześciolletnich*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.

Netografia

<https://poradnia-nt.nowotarski.edu.pl/wp-content/uploads/2021/03/Czy-Twoje-dziecko-jest-gotowe-do-podjecia-nauki-w-szkole.pdf>.